

УДК 374.1: 75.058

Тетяна Малецька

ХУДОЖНЬО-ОСВІТНІЙ ПРОЄКТ «ПОДАРУЙ ПЕТРИКІВКУ ШКОЛІ»: ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ

Міркування щодо осучаснення народних традицій і спонукали до думки про те, що так багато років існує гурток, а тільки у кабінеті зберігаються зроблені випускниками малюнки. І виникла ідея — створити проєкт «Подаруй Петриківку школі». Спочатку це була думка прикрасити школу саме малюнками на папері у вигляді експозиції, аби результати творчої праці вихованців гуртка змогли побачити всі. Однак адміністрація школи підійшла до цієї ідеї набагато ширше. Було запропоновано малювати прямо на стінах шкільних коридорів. Тож проєкт набув масштабності. Малювати на стінах — це, мабуть, мрія кожної дитини. А тут ще традиції настінного розпису перетинаються із сучасністю. Незвичність цього проєкту саме в його масштабності.

Ключові слова: петриківський розпис, позашкільна освіта, національні традиції.

Постановка проблеми. Відповідно до Закону України «Про позашкільну освіту», освіта XXI століття — це освіта для людини. Саме тому приділяється багато уваги формуванню творчої особистості вихованців, розвитку творчої особистості вихованців, розвитку їхньої духовної культури. А це неможливо без ознайомлення вихованців із надбанням рідного народу, з традиціями, звичаями, народним мистецтвом, тобто тих засад, на яких ґрунтується духовність українців.

Залучення до джерел народного мистецтва, до збереження і становлення всіх його видів і жанрів, розуміння сутності національних цінностей — це все виховує любов до рідного краю, до України. Саме народне мистецтво відображає смаки, вподобання, поняття про красу, морально-етичні норми народу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій свідчить, що найбільша кількість авторів переказує вже відомі факти виникнення, розповсюдження і колористики. Щодо впровадження петриківського розпису як основи сучасної педагогічної технології публікацій немає.

Водночас в анотаціях до навчальних програм гуртків петриківського розпису зазначається таке: «На сьогодні декоративно-ужиткове мистецтво допомагає певною мірою вирішити проблему естетичного виховання в освітньому

проєкті закладу позашкільної освіти, пов'язану з вихованням підростаючого покоління. Саме у процесі занять з петриківського розпису у педагога є можливість встановити з дитиною позитивний емоційний контакт. Цікавий зміст, багатство фантазії, яскраві художні образи привертають увагу дитини, радують її» [1].

Мета статті — показати всі етапи планування і організації виконання петриківського розпису як трудового процесу, а також як художньо-освітнього проєкту, який вирішує, зокрема, завдання навчання вихованців гуртків самостійного пошуку шляхів вирішення творчих завдань.

Виклад основного матеріалу. Невеличке поселення на Дніпропетровщині, що з'явилося на початку XVIII ст., а пізніше розрослося у велике село Петриківка, розташувалося на місці, де річка Чаплинка впадає у старе русло Орелі. Тут з покоління в покоління передавалися традиції розпису самобутнього, здебільшого рослинного, орнаменту. Село не було під кріпосницьким ґнітом, і люди вільно займалися розписом хат. Оздоблені розписом селянські хати мали вигляд казкових ілюстрацій. Такі мальовані хати називали «поквітчаними», «праздниковими хатами». Настінний розпис виконували крейдою, сажею, кольоровою глиною, використовували саморобні рослинні барвники. Інструменти для

малювання також були саморобними: щіточки з котячої шерстки, палички з оситняка, а також власні руки, зокрема пучки пальців (наприклад, для зображення ягід).

Петриківський розпис — це безперечно унікальне явище української народної культури. Його збереження необхідне, оскільки народне мистецтво плакає і формує любов до рідного краю, є усвідомленням свого родоводу, духовних традицій, відродженням українського народу. Вікові традиції художнього декоративного розпису передаються «від майстра до учня». Елементів петриківського розпису діти починають навчатися у дитячому садочку. Вихованці мають змогу опанувати чудове ужиткове мистецтво у закладах позашкільної освіти.

5 грудня 2013 року на VIII сесії Міжнародного комітету з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, яка проходила у місті Баку (Республіка Азербайджан) петриківському розпису присвоєно статус нематеріальної культурної спадщини людства. У роботі VIII сесії взяли участь 600 експертів з 95 країн світу. На опрацювання міжурядового комітету з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО від України було подано три об'єкти — петриківський розпис, косівська кераміка і сорочинський ярмарок. Однак затверджено було лише один об'єкт — петриківський розпис, який повністю відповідає критеріям ЮНЕСКО.

Зважаючи на всі ці фактори, у нашому славному талантами краї зростає цікавість до опанування секретів майстерності цього унікального виду декоративного розпису. Діти з початкових класів починають знайомитися з азами Петриківки. Деяких вихованців творчість захоплює до подальшого художнього розвитку. Більшість з них пов'язують свою діяльність з творчістю. А саме це виявляється стартовим майданчиком для вступу в художню школу і художній коледж.

Багато випускників саме Петриківку мають за родзинку своєї подальшої творчої діяльності.

Як приклад наведемо роботи випускників нашого гуртка (рис. 1).

Завдяки тому, що в стінах школи № 120 м. Дніпра гурток міської станції юних техніків працює дуже багато років, уже випускники, ставши дорослими, створивши власні сім'ї, приводять своїх діточок до рідної школи. А ми охоче підхоплюємо нове покоління, долучаючи малечу до цікавої справи.

Рис. 1. Роботи випускників гуртка.

Автор моделей — Тетяна Пупко, вихованка гуртка «Петриківський розпис»

Ці міркування й спонукали до думки: так багато років існує гурток, а тільки у кабінеті зберігаються зроблені випускниками малюнки. Тож виникла ідея — створити проєкт «Подаруй Петриківку школі».

Спочатку це була думка прикрасити школу саме малюнками на папері у вигляді експозиції, аби результати творчої праці вихованців гуртка змогли побачити всі. Адміністрація школи підійшла до цієї ідеї набагато ширше.

Було запропоновано малювати прямо на стінах шкільних коридорів. І проєкт набув масштабності. Малювати на стінах — це, мабуть, мрія кожної дитини. А тут ще традиції настінного розпису перетинаються із сучасністю.

Незвичність цього проєкту саме в його масштабності.

Дітям було запропоновано зі звичайного альбомного формату перейти на велику площу стіни. Враховувати треба було й особливості шкільного інтер'єру. Потрібно було створити елементи розпису і композицію у великому розмірі, врахувати колорит і побудову композиції.

На етапі підготовки проєкту було зроблено ескізи на форматі А4 саме для кожного зі шкільних інтер'єрів. Потім виготовили макети в натуральний розмір. Наприклад, для малюнка великого птаха було зроблено макет з двох аркушів паперу формату А1, які потім малярним скотчем приклеїли до стіни (рис. 2).

Це дало змогу вихованцям гуртка, які брали участь у проєкті, розташувати композиційно дуже великі форми.

Для роботи використано великі розміри пензлів — «Синтетика № 10» тощо, замовлено спеціальні великі пензлі з котячого хутра.

Рис. 2. Підготовка малюнка птаха

Рис. 3. Обов'язкова умова роботи — природне освітлення інтер'єру

Не уникнули й помилок. Спочатку використовували олійні фарби, однак малювати ними вихованцям було не зовсім зручно. Фарба дуже довго висихає і не дуже гарно покриває поверхню.

Тож школа придбала для дитячої творчості менш шкідливі акрилові фарби на водній основі вітчизняного виробника «ROSA».

Для петриківського розпису потрібні традиційні кольори — червоний, зелений, жовтий. Це так звана «стєпова гама». Також для створення більшої кількості відтінків потрібна ще й біла фарба. Саме використання білої фарби і дало змогу створити унікальний, характерний для петриківського розпису «перехідний мазок».

Використовували й пальчикове малювання. Застосування саме акрилової фарби зробило це можливим, оскільки акрил дуже добре накладається на поверхню і дає необхідний художній ефект.

Зауважимо, що під петриківський розпис стін шкільних коридорів ніхто спеціально не готував. Вони вкриті звичайною олійною фарбою.

Ще однією особливістю реалізації проекту став фактор часу. Шкільні коридори завжди заповнені дітьми. Працювати у таких умовах дуже складно і досвідченим художникам, а що вже говорити про дітей! Тож вихованці гуртка працювали тільки тоді, коли в школі залишалася невелика кількість дітей. Для цього два рази на тиждень спеціально виділялося по півтори години.

Необхідною умовою є робота при денному освітленні, оскільки електричне освітлення змінює кольорове сприйняття, дещо його спотворюючи (рис. 3).

Перший малюнок у вигляді великого птаха з'явився біля кабінету патріотичного виховання. А за збігом обставин наприкінці шкільного коридору розташовується кабінет української мови і літератури. Діти самі запропонували продовжити цей проект уже в стінах саме цього кабінету і створити вже закінчений ансамбль другого поверху рідної школи.

Деякі елементи оздоблення опрацьовувалися в кімнаті гуртка, а вже потім розміщувалися в інтер'єрі (див. Додаток, рис. 4.1, 4.2, 4.3).

Іноді учасникам проекту доводилося працювати й лежачи, бо інакше не дістатися до поверхні, що оздоблюється (див. Додаток, рис. 5). Проте вони завжди могли розраховувати на пораду, допомогу та підтримку наставника — керівника гуртка петриківського розпису (див. Додаток, рис. 6).

Висновки. Цей проект є дуже важливим, якщо зважати на ставлення дітей до своєї праці. Стіну, розмальовану дитиною, додому не забереш, але можна запросити друзів і рідних помилуватися цією красою.

Діти кажуть, що дивлячись на свою роботу, вони відчують гордість за результат спільної творчості, незважаючи на деякі помилки.

«Ось приведу сюди своїх дітей і онуків, нехай подивляться на те, що я намалювала» — це міркування, що неодноразово висловлювали учасники проекту, які дуже підіймають їхню самооцінку, а також сприяють покращенню їхньої майстерності. Дуже помітно, що зростання якості роботи і врахування зауважень щодо деяких елементів (чи всього малюнка) відбуваються значно швидше, ніж під час роботи в гуртку на папері.

Якщо раніше про захоплення дітей петриківським розписом знали хіба що їхні друзі і батьки, то тепер імена десятикласниць школи № 120 — Катерини Борисової, Вікторії Холодної, Марії Бондаренко і семикласниці Лізи Тищенко — знає вся школа. Вони насправді зробили дуже велику справу — подарували Петриківку школі.

Бажано було б долучити до цієї роботи й майстрів-художників Петриківки, зробити тематичні професійні художні куточки у школі.

Отже, рідний петриківський розпис, нанесений на стіни рідної школи руками учениць цієї школи, — це унікальний патріотично-виховний досвід як для дітей, так і для адміністрації. Зроблені на стінах розписи дійсно автентичні. Однак

у цьому проекті є й ще один важливий аспект: робота дітей засвідчує, що петриківський розпис — жива частинка нашого сьогодення, а не архаїчний застарілий музейний експонат. Діти знайшли нові мотиви, нові елементи, нові кольорові рішення.

Емоційна захопленість цього проекту дуже велика. Діти з молодшої школи із заздністю дивляться на результат роботи старшокласниць і вже собі вголос міркують про те, як їм буде дозволено так само розписати стіни рідної школи. Інакше кажучи, вони сприймають участь учнів школи у проекті як визнання їхньої особистої спроможності і самодостатності дорослими. Це дуже підіймає самооцінку як учасників проекту, так і тих, хто може прийти їм на зміну.

Список використаних джерел

1. Позашкільна освіта. Навчальні програми. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/hudozhno-estetichniy-napryam/>.
2. Кошіль М. Народне мистецтво — джерело національного виховання / М. Кошіль // Рідна школа, 2000. № 6. С. 52–54.
3. Концепції національно-патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс] / наказ Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015 року № 641. Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/.

Татьяна Малецкая

ХУДОЖЕСТВЕННО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЕКТ «ПОДАРИ ПЕТРИКОВКУ ШКОЛЕ»: ОПЫТ РЕАЛИЗАЦИИ

Желание осовременить народные традиции заставило задуматься о том, что так много лет существует кружок, а только в кабинете хранятся сделанные выпускниками рисунки. И возникла идея — создать проект «Подари Петриковку школе». Сначала была идея украсить школу именно рисунками на бумаге в виде экспозиции, чтобы результаты творческого труда воспитанников кружка могли увидеть все. Однако администрация школы подошла к реализации гораздо шире. Было предложено рисовать прямо на стенах школьных коридоров. И проект приобрел масштабность. Рисовать на стенах — это, пожалуй, мечта каждого ребенка. А тут еще традиции настенной росписи пересекаются с современностью. Необычность этого проекта именно в его масштабности.

Ключевые слова: петриковская роспись, внешкольное образование, национальные традиции.

Tetyana Maletska

ART & EDUCATION PROJECT «GIVE PETRICKIVKA A SCHOOL» IMPLEMENTATION EXPERIENCE

The desire to modernize folk traditions led to the idea: there has been a circle for so many years, and only drawings made by graduates are kept in the office. And the idea arose — to create a project «Give Petrikovka school.» At first there was the idea to decorate the school with drawings on paper in the form of an exposition so that the results of the creative work of the students of the group could be seen by everyone. The school administration approached the implementation much more widely. It was proposed to draw directly on the walls of school corridors. And the project has gained scale. Drawing on the walls is probably the dream of every child. And then there's the tradition of murals intersect with modernity.

Key words: petrikivka painting, out-of-school education, national traditions.

ДОДАТКИ

Рис. 4.1. Робота над елементом оздоблення

Рис. 4.2. Готовий елемент оздоблення

Рис. 4.3. Розташування окремих елементів в інтер'єрі

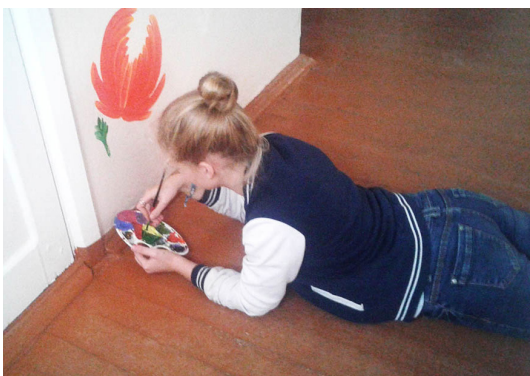

Рис. 5. Працювати доводиться іноді і так

Рис. 6. Керівник проєкту
Малецька Тетяна Олександрівна
зі своєю ученицею